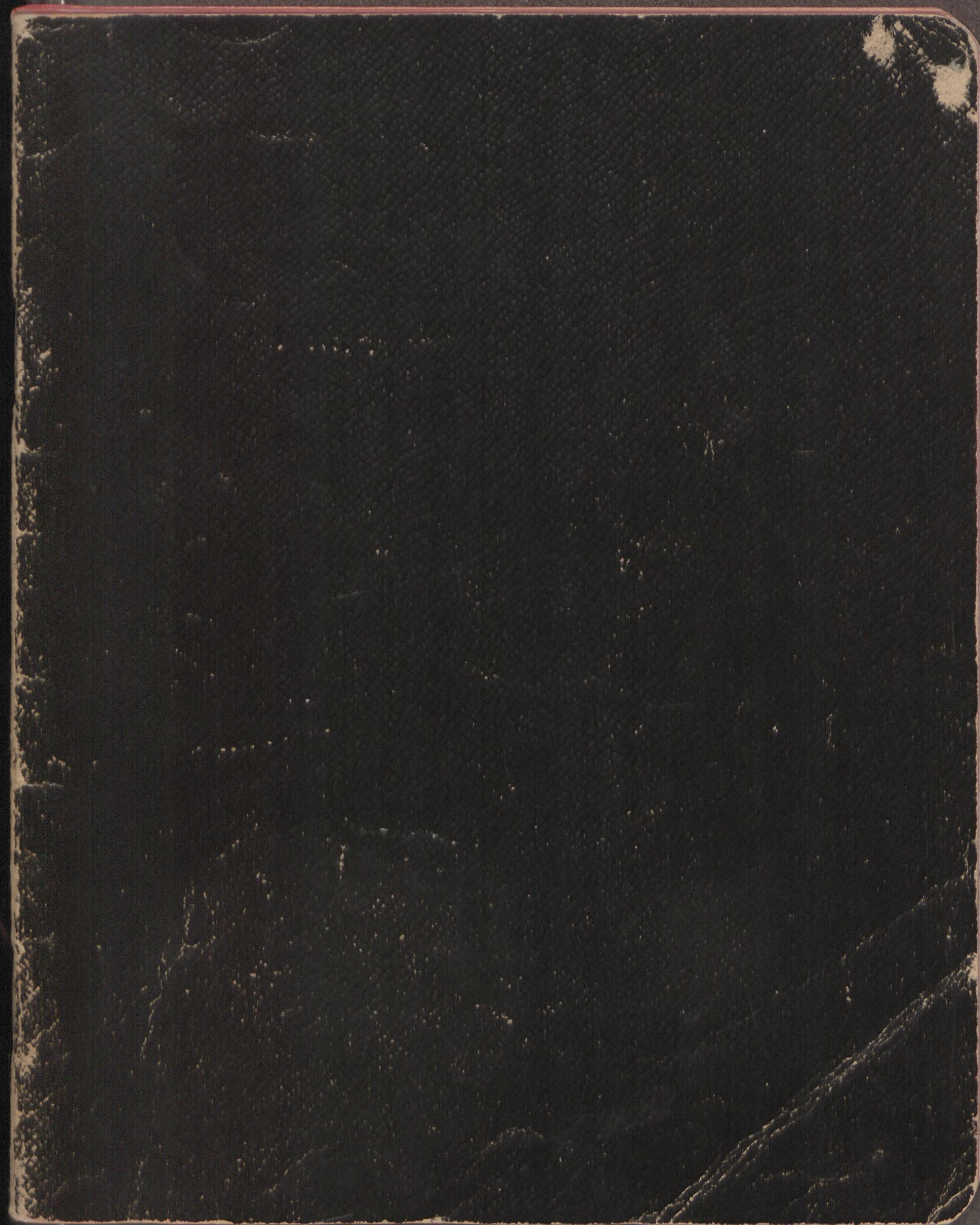

Zasady pisowni kaszubskiej,

w krótkiem zarysie zestawił

Dr Aleksander Majkowski

Lekcja I. ~~[illegible]~~ Znaki pisowni.

v kaszubskim języku rozróżniamy następujące znaki, litery. Wymowa ich podana obok:

1.	A,	a	jak a w baba, ojcze, mjora, varna
			jak a v bra (ściągnięte z breta) mia (ściągnięte z mjeta.
2.	Ą	ą	jak w polskim i kasz. np. Łąka,
3.	B	b	jak v polskim ~~np.~~ Bog, baba: Jeżeli następuje po b, j, litera b się miękczy: np. bjcj, bjedni, bji
4.	C	c	jak c v cigło = dzyżel, rozatem jak v polskim. Nie mięknie się przed i. Np. ci (tobie) wymawia się jak cy
5	Cz	cz	jak w polskim, np. czapla; v niem. Tsch
6	E	e	jak e v jedność
			jak e (ë) w reba = ryba
7.H			jak é v niem. Meer, sehr
~~8.~~	F	f	jak f v fala. Połączone z j f jest miękkie
~~9~~	G	g	jak v goby, gapa
~~10.~~	Gj	gj	połączone z j wymawia się pośrednio pomiędzy gj i dź. Np. gjibkji, gjisec = dźbci, dzinac
7.H	Ę	ę	wymawia się jak en v enfin, lub polskie an np. ręka. (wym. ranka)

2

10 H h Np. Helac, helka, heftka
11 Ch ch Np. charna, chlewec, chvat, checz.
12. I i jak i w lipa, linyce
13 J j. Jadbm, Jewa, jigia. J miękczy ~~sam~~ współgłoski: np bj, fj, gj, hj, kj, mj, nj, pj, vj.
14 k k np. kuba, kraj. Z następnym j (kj) wymawia się pośrednio ki i ć, np kjij = kij, kjede = kiedy.
15 kj kj wymawia się pośrednio ki i ć (ci) kjeł-basa = kiełbasa
~~16~~
17 L l jak lud, lampa
18 Ł ł jak w polskim np. łza, łąka. W djalekcie Bylaków wymawia się jak l np. porlala, brala, miala.
19. M m jak w mama. Ma do siebie, że niektóre poprzedzające samogłoski dźwięk noso-wy np. mom = mam, nom = nam. Niektórzy piszą (Derdowski) piszą ple-onastycznie nąm, vąm. Połączone z j, m jest miękkie np mjodni, mjiłi
~~20 N n~~
30 N n jak niebo. W różnych djalektach daje jak ń
ń m poprzedniej samogłosce dźwięk nosowy j miękczy n, np ~~p~~ nyjdę, na końcu

n, ń, nj: wyrażą miękkość się przez kreskę, np. koń, ale konju; broń ale z bronję.

31. O o zastępuje o w robota,
ó u długie ó w rów,
zastępuje ô w lôt (gesprochen lat) = lat
zastępuje diftong oe. Dwugłoska ta pojawia się tylko po spółgłoskach gardłowych i wargowych: k, g, ch, f, p, b, w, m. a słyszeć w niej o i e, ale więcej e, np. poede, roboeta,
zastępuje ê ~~...~~ (Ramułta i Lorentza) brzmiące podobnie jak ö w niem. schön, bliższe e, zaś najczęściej wybitnie przed spółgłoską ł w wyrazach kaszubskich: boał, znoł, zobłi (brêł, znêł, zêłłi).

32 P p jak pękać, pożny.
33 R r jak ryba, rak kasz. reba, rek
34 Rz rz jak w żar; rzemiosło. kasz: żar, rzemjęsło
35 S s smutny, sąsiad kasz. sedni, sąsod
36 Sz sz jak w szabla
37 T t tak, tajemnica, tędy
38 U u ucho, ulica

39 V v jak polskie w vzos, vjecha = wzos, wiecha.
40 W w jak angielskie w w water, well. Np. wokno, wotrębe, wustjeńka. Kaszubscy pisarze nieraz oddają ten dźwięk przez ł, pisząc: łokno, łotręba, łustjeńka.
41. Z z zawiernika, zabić kaj zavjernika, zabjić.
42. Ż ż żaba, żar, żmija.

Poza powyższemi głoskami alfabet kaszubski zna ~~samogłoski~~ które djakrytyczne: é, è, ó, ô. Oznaczają one równocześnie wymowę. Ale ~~[illegible]~~ służą oznaczeniu formy ~~[illegible]~~ mowy w celu uniknięcia dwuznaczników. Mianowicie

É é é pisze się 1) ~~przy~~ jako końcówkę rzeczowników nijakiego rodzaju w I i IV przypadku liczby pojedyńczej, niewiele oprócz tego słów, np. pozarze, cagnjenje 2) jako końcówka w I przypadku l. poj. i l. mn. ~~nijakiego rodzaju w~~ przymiotników np. dobri, dobrō, dobré. 3) przy skróconym II przypadku liczby mnogiej rzeczowników z e w ostatniej zgłosce np. mjeva, mév,

Ë ë | 1) pisze się w II przypadku l. poj. rzeczowników na a, np. reba, rebë, żeda, żedë
2) w 3 osob. l. pluralis praeteriti słów, np. bëłe, znełe, byłe. Także przy nom. plur. pluralia tantum. np.
3) w participium praes.: tëdące, żijące

Ó ó | w skróconych formach II przypadku l. mn. rzeczowników ~~na ów. np.~~ 2 o w ostatniej zgłosce np.

Ô ô | 1) pisze się w koniugacji jako końcówka na a w III osob. l. poj. słów, np. mô, znô (znaje), grô (graje), nekô
2) w wyrazie jô = ja (ich)
3) przy oznaczeniu skróconych II przyp. l. mn. np. chata, chôt, leta, lôt
4) dla oznaczenia końcówki zdrobniałych rzeczowników
5) dla odróżnienia o w niektórych wyrazach np. rôgbë = raczba, rôgeč = przy-wrozić, ~~wuro..~~ waroižec = ugościć, warożëć = ozgarować; kot = kot (kaczej) kôt = (kuchnia, kamień) kôt II przyp. l. mn. od kata = chata.

Pisownia służy do oddania myśli w danym języku, opierając się o wymowę. Jeśli ma służyć celom praktycznym, drugi względ t.j. wymowa, ustępuje na drugi plan.

W kaszubskim języku naliczono przeszło 70 dyalektów, odróżniających się wymową. Gdyby praktyczna pisownia chciała oddać poszczególną wymowę dyalektów, powstałoby 70 różnych pisowni. Z tego wynika, że pisownia kaszubska nie może się silić na oddanie wymowy, ale uwzględniając cechy wspólne kaszubszczyzny, na tych wspólnych cechach zbudować musi pisownię. Tak też jest we wszystkich językach starych i kulturalnych. Na naczelnych zasadach powstała pisownia nasza, pierwszy raz zastosowana na szerszą miarę w powieści prozą: „Żëcé i przigode Remusa". Przytem zaznaczyć trzeba, że sprawa opracowania odpowiedniej pisowni ciągnie się jak wiadomo już od pierwszych publikacji Cejnowy (1851 r.) przez Derdowskiego (odnośne uwagi do „Jaśka z Kaszub") [illegible], Heykego, Młodokaszubów aż do [illegible] włącznie!

Nie ulega wątpliwości, że sprawę inaczej rozwiązać można, itd. z lepszym uzasadnieniem, wątpliwe. Pisownia niniejsza bowiem opiera się na wysiłkach pisarzy kaszubskich blisko stulecia i spoczywa na nich, uwzględniając z pietyzmem ich dorobek. Z tego powodu przedkładam piszącym Kaszubom tę pisownię i cieszyć się będę, gdy przy dalszem jej udoskonaleniu postępować będą nie podług zasady „inaczej" ale „lepiej".

Akcent kaszubski.

ogólne zasady.

Charakterystycznym dla języka kaszubskiego jest akcent ruchomy, taki jakiego używa północna kaszubszczyzna. Wiadomo, że pod względem akcentu dzieli się ona na dwie części: południowa kaszubszczyzna na ogół ma akcent na pierwszą zgłoskę, jak w języku czeskim. Ale i akcent północny, ruchomy przy bliższym zapoznaniu się z nim, ma swoje stałe zasady i niejest wcale tak trudny jak się na pierwszy rzut oka wydaje. Panuje w nim w pierwszej linji tak zw. prawo trzech zgłosek tj. spoczywa na

ostatniej lub przedostatniej zgłosce, a jeżeli się cofa dalej, to z reguły nie przekracza trzeciej zgłoski od końca, przeważnie zaś pada na przedostatnią.

Na ostatnią zgłoskę pada akcent

1) w nom. sing. rzeczowników męzkich na c" i k", które do zakończenia odpowiadają staro-"bułgarskim -ъkъ-, polskim -ek" i -ec". Np. zgożek, bjedrzeć, goscinc, vozanc, sťarzec, ojiciec selc, budink, dostatk, dodatk, postenc, rozjątk, mająťk, vozenk, ratunk, skovronk, zarobk, przednovk, zarobk; taliuk, ťoreczk, vojik, nożik

2) v przymiotnikach na i (z wyjątkiem wymienionych grupie) np. gvesni, tońskji, młodi, tępi, dreggi; tęczi, żeni, zbędni, prosti, bzeni, głuchi, czarni; wierzy, voważi, kazi, słonji, cesi, kvasni

3) v słowach (verba) na ic, gdzie to ic odpowiada np. mojic, ale vezić, vęcic ale večic, przegzic zam. przegzec.

4. v [illegible] zgłoskowych przymiotnikach na ny [illegible], domnieni, drevjani, pijani. V [illegible] zgłoskowych przymiotnikach na ni akcent spo-

czywa na przedostatniej:

5. w ~~słowa~~ rzeczownikach, zakończonych na ô np. volô, żożô, gęsbjô, czżô, cenjô
6. przy adverbiach komparatywów, np. bleżi; veżi; lepje, volnje, ~~[illegible]~~!
7. przy ściągniętych formach koniugacji np. bra, zam. braĺa, ~~gna~~ vęgne zam. vęgneĺa, posta zam. postaĺa, spa zam. spaĺa.

Na trzeciej od końca spoczywa akcent

1) w całej odmianie rzeczowników, zakończonych na a np. jabłońica, kazalnica, kokoszka, njivełka, rozjezna, na -iszcze-, -eszcze-, -iszko np. batożeszcze, bałwoniszcze, batożiszcze,
w rzeczownikach na dło np. cedzedło, motowidło
w rzeczownikach na -stwo- np. królestwo, pijaństwo, na -evo-, -ivo ~~[illegible]~~ np. rożnivo, tęczevo; w wyrazach używanych tylko w liczbie mnogiej (pluralia tantum) rozględe, vigląde, modlenê, grosnovjine, kartuze
(Podług Lorentza wyrazy na ko akcentują na przedostatniej.)

Na akcent oddziaływują w charakterystyczny sposób

Przyimki (przedrostki) (praepositiones): na, po, do, przy, nad, za, po, pod, ze, we, itd. (jednozgłoskowe) przyciągają akcent na siebie. np. na ziemię, po ziemię, pod ziemią. itd., W związku z mną, nim, nią, nich akcent spoczywa na tych przyimkach. ze mną, na nim ale na niej, na ziemi.

Jeżeli [illegible] wyraz po przyimku jest więcej-zgłoskowy np. nad rzekami, to akcent drugi akcent spoczywa na przedostatniej zgłosce.

Przy stopniowaniu przymiotników (adjectiva) i przysłówków (adverbia) comparativ się tworzy jak wyżej, superlativus tworzy się na no np. piękny, piękniejszy, najpiękniejszy To naj zawsze ma akcent, ale drugi i tak akcent równorzędny znajduje się na przedostatniej zgłosce.

W niektórych wyrazach miewa akcent negacja „nie" wyraz „za". np. niedawno, niedaleko za drogo, za pomału.

II Deklinacja. 1. Rzeczowniki Masculina

Krol

N	krol	krolowje, krole
G	krol-a	krolow, kroli
D	krolowi	krolom
A	krola	krolow, krole
V	krolu	krolowje, krole
I	krolę – em	krolami (mi)
L	(u) krolu	krolach

język

N.	język	językowje, języki
G.	języka	językow
D	językowi	językom
A	języka	językow, języki
V	języku, –[illegible]	językowje, języki
I	językję, –kjem	językami
L	(w) języku	(w) językach

knop

	Sing.	Plur.
N.	knopa	knopovje - knopji
G.	knopa	knopov
D.	knopu	knopom
A.	knopa	knopov ~~- knopji~~
V.	knopje!	knopovje - knopji
L.	(v) knopje	(v) knopach
I.	knopą - em	knopami

pjosk

N	pjosk	pjáskji
G	pjosku	pjáskov
D.	pjoskooji	pjáskom
A.	pjosk	pjoskji
V	pjosku!	pjoskji
L	(v) pjosku	(v) pjoskech
I.	pjoską - kjem	pjoskami

zǫb

N.	zǫb	zębe
G.	zęba	zębov
D.	zębovji	zębom
A.	zeb	zębe
V.	zębje	zębe!
L.	(v) zębje	(v) zębech
I.	(z) zębem, zę-	zębami

jičmé

jem, jeminja, jemjenja; plōm, plominja, plomenia

N.	jičmé	jičmjone jičmjenje, jęzminje
G.	jičmjenja, jęzminja	jičmjonov, jęzminjov, jičmjā
D.	jičmjenjovji	jičmjenjom, jęzminom
A.	jičmé	jičmjona, jęzminje
V.	jičmé	jičmjone, jičmjinje, jęzminje
L.	jičmjenja, (v) jęzminja	jičmjonach, jęzminjach
I.	jičmjenja, (v) jęzminji	jičmjonami, jęzminjami

Jak jiczmé (jęzmiń) odmieniają:
kamn, zem, kzem, płom i zeszowniki na
eń, które II przypadku ę nie wyznoają. Deklinacja
ich jest dwojaka, podług formy II przypadku
liczby pojedynczej. Np.

Np. zem

N. zem - zemiń
G. zemjenja albo zeminja
D. zemjenjowji albo zeminjowji
A. zem
V. kzem
L. zemjenju, zeminju
I. zemjenję - em; zeminjem.

Na południowym Kaszubach panuje forma
pełne jęzmiń = jiczmé) kamiń = kem, płomiń =
płom, kzemiń = kzem. Przy odmianie od
kzem idzie w II przypadku kzemjenja, ocp.
zemjenja, kamjenja, płomjena, od płomiń,
kamiń, zemiń idą odpowiednio: płominja,
płominjo, kaminja, kaminje, zeminja, ze-
minje, przy czem akcent spoczywa przy formie
pełnej kaminjo na 3cej od końca, w formie

północnej części akcent leży na e w kamjénje, zemjenje t. j. na przedostatniej zgłosce.

Charakterystyczną dla języka kaszubskiego jest przemiana samogłoski (Ablaut), którego odróżnia się dwa stopnie, np. baba, bôb, bżod — bżedn, stori — starzi, som — sama, tonji — tańszi, sin — sena, dim — dąmu, doba — dôb, godë — gôd, ksąż — księża, dąb — dęba; reba — rëb, Morcin — Morcena.

Rodzaj męski (masculina) na a.
tata, sługa, bula.

tata

	Sing.	Plur.
N.	tata	tatowje, tate
G.	tatë	tatow
D.	tace, tatowji	tatom
A.	tatę,	tatow
V.	tata!	tatowje, tate
L.	tace	(w) tatach
I.	tatą	tatami.

stuga

N	stuga	stugovje, stuže
G	stugji	stugov
		~~stugam~~
D	stuže, stugovji	stugom
A	stugę	stugov
V	stuga	stugovje, stuže
L	stuže	stugah
I.	stugą	stugami

bula

N	bula	bule
G	bule	bulov, buli
D	buli, bulovji	bulom
A	bulę	bule
V	bula	bule
L	buli, bulu	bulah
I	bulą	bulami

Feminina.

Singularis. na a

N.	reba	vęda	ręka	vovca
G.	rebë	vędë	rękji	vovcë
D.	rebje	vędze	ręce	vovci
A	rebę	vędę	rękę	vovcę
V	rebo!	vędo!	ręko!	vovco
L	(v) rebje	(v) vędze	(v) ręce	(v) vovci
I.	rebą	vędą	ręką	vovcą

Pluralis

N	rebe	vędë	rękji	vovce
G	rib	vąd	ręk	vóvc
D	rebom	vędom	rękom	vovcom
A	rebe	vęde	rękji	vovce
V	rebe	vęde	rękji	vovce
L	(v) rebach	(v) vędach	v rękach	(v) vovcach
I	rebami	vędami	rękami	vovcami

Feminina na o ô ca ejô

N	svinja	cenjô	zakrestejô	Tapjica
G	svinje	cenjé	zakresteje	Tapjice
D	svinji	cenji	zakresteji	Tapjici
A	svinję	cenją	zakresteją	Tapjicę
V	svinjo!	cenjô!	zakrestejô!	Tapjico!
L	(v) svinji	(v) cenji	(v) zakresteji	(v) Tapjici
I	svinją	cenją	zakresteją	Tapjicą

Pluralis

N	svinje	cenjé	zakresteje	Tapjice
G	svinji	cenji	zakrestij-ejî	Tapjic
D	svinjom	cenjôm	zakrestejom	Tapjicom
A	svinje	cenjé	zakresteje	Tapjice
V	svinje!	cenje!	zakresteje	Tapjice!
L	(v) svinjach	(v) cenjach	zakrestejach	(v) Tapjicach
I	svinjami	cenjami	zakrestejami	Tapjicami

	mesz	jabłoń	marchjev
N	mesz	jabłoń	merchjev
G	meszë	jabłonjë	marchvjë
D	meszi	jabłonji	merchvji
A	mesz	jabłoń	merchjev
V	mesz!	jebłoń!	marchjev
L	(v) meszi	(v) jabłonji	(v) marchvji
I	meszą	jabłonją	merchvją

Pluralis

N	mesze, ë	jabłonjë	marchvjë
G	meszi	jabłonji	marchvji, -ev.
D	meszom	jabłonjom	marchvjom
A	mesze	jabłonjë	marchvjë
V	mesze!	jabłonjë!	marchvjë!
L	(v) meszach	(v) jabłonjach	(v) marchvjach
I	meszami	jabłonjami	marchvjami

Neutra na O E

N.	mjasto	Toiko	jaje
G.	mjasta	Toika	jaja
D.	mjastoví, mjastu	Toiku, Toikovjí	jaju, jajovjí
A	mjasto	Toiko	jaje
V	mjasto!	Toiko!	jaje!
L (v)	mjasec	v Toiku	(v) jaju
I	mjastem, -ę	Toikę, -kjém	jajem, jaję

N	mjasta	Toika	jaja
G	mjast	Toik	jáj
D.	mjastom	Toikom	jajom
A	mjasta	Toika	jaja
V	mjasta!	Toika!	jaja!
L (v)	mjastach	(v) Toikach	(v) jajach
I	mjastami	Toikami	jajami

N	serce	kozanjé	remnję
G	serca	kozanjô	remnjenja, reminje
D	serca, sercovi	kozanja	remnjenjovi remnjenja, reminju
A	serce	kozanjé	remnję
V	serce!	kozanjé!	remnję!
L	(v) serca	(v) kozanja (~~kozanju~~)	(v) remnjenja, reminja
I	sercem, -cę	kozanjim	remnjenję, reminjem

N	serca	kozanjô	remnjona, reminje
G	sérc	kozanji, kozoń	remnjón, reminji
D	sercom	kozanjóm	remnjonom, reminjóm
A	serca	kozanjô ~~ami~~	remnjóna, reminje
V	serca!	kozanjô	remnjóna, reminje
L	(v) sercach	(v) kozanjach	(v) remnjonach, reminjach
I	sercami	kozanjami	remnjonami, reminjami

źrzebię, cielę, batożyszcze. Sing.

N	źrzebię	cielę	batożyszcze
G	źrzebięcia, źrzebjęcia	cielęcia, cielecia	batożyszcza
D	źrzebięciu, źrzebjęciu	cielęciu, cieleciu	batożyszczu
A	źrzebię	cielę	batożyszcze
V	źrzebię	cielę!	batożyszcze
L	(w) źrzebięciu, źrzebjęciu	(w) cielęciu, cieleciu	(w) batożyszczu
I	źrzebięciem, źrzebjęciem	cielęciem, cieleciem, ę	batożyszczem

pluralis.

N	źrzebięta	cielęta	batożyszcza
G	źrzebiąt	cieląt	batożyszcz
D	źrzebiętom	cielętom	batożyszczom
A	źrzebięta	cielęta	batożyszcza
V	źrzebięta	cielęta!	batożyszcza!
L	(w) źrzebiętach	(w) cielętach	(w) batożyszczach
I	źrzebiętami	cielętami	batożyszczami

Uwagi do deklinacji

1. Znak djakrytyczny ë
pisze się w II przyp. l. poj. (genitivus) wyrazów, jak tata, gen tatë, woda gen wodë, reba gen rebë, wowca, gen wowcë, mieza gen miezë.

2. Znak djakrytyczny é, pisze się w N. A. i V wyrazów jak piesné, w skróconych genitiwach wyrazów jak rzeka, gen. plur rzék, w rzeczownikach na anjé ~~[illegible]~~ jak kozanjé acc. i voc. sing. kozanjé.

3. znak djakrytyczny ô
pisze się jako końcówkę przy ićńskich rzeczowni- kach na ô (nom. i voc) np. ccnjô, zokrestejô. Przy skróconych ~~[illegible]~~ genitiwach plur na o. np. jaja, jôj; lata. lôt.

4. znak djakrytyczny ó
pisze się przy skróconych genitiwach jak wowca, wóuc, ~~[illegible]~~

ad 1) znak djakrytyczny ë pisze się także w I przyp. nominativus (i acc) liczby mnogiej ~~[illegible]~~ w rzeczowni- kach, które zachodzą tylko w liczbie mnogiej (pluralia tantum). Np. ~~[illegible]~~ bobowjinë, zrękowjinë, cëpë, czarë, godë, medlinë, smhotë, vatentorë,

ojitlë, vatrębë, vigladë, tęu, ztevë.

Co do form odmieniają się <u>non</u> nieregularnie:

rząd plur: ~~rzęzô~~, ~~rzę~~ gen. rzędi

brat " bracô, ale i bratë

dzeń " dnji, gen. dnji, djóm

tëdzeń " tjëdzle, ale i tëdzenje

dzecko = dzecë, dzecka jest forma przezroczliwa.

rok = lata

uzgôr <u>zazwyczaj</u> = ~~gen~~ plur uzgôr, lepiej uzgorzi.

Przy rzeczownikach nieożywionych np. stoł, dom accusativ ~~[illegible]~~ i nominativus brzmią równie np. stoł (nom), acc. stoł (voc), przy ożywionych np. koń ozpanią ~~[illegible]~~ accus. jak gen. np. koń, konia acc: konja.

W akcentuacji form odgrywa decydującą rolę <u>trzecia sylaba</u>, opierająca się, że żadnego akcent nie może się cofnąć dalej, jak na trzecią sylabę od końca. Przytem akcent pozostaje zazwyczaj na zgłosce tematu, t.j. na tej, na której spoczywa w I przypadku l. poj. (nominativus). Przytem zaznaczyć trzeba, że końcówki odmian na akcent wywierają o tyle wpływ, że go przyciągają, o ile by

miał się, często poza tym wszak od końca. Taki odgłos wywierają dwuzgłoskowe końcówki deklinacji na akcent, mianowicie końcówki ami, owie. Pamiętać ale należy, że taki odgłos (przyciągający akcent) odgrywa też końcówka u (dativ. i locativ. sing. oraz -om -i -ach - (dat. i loc. plur.) Podaję jeden przykład: czerovnjik.

	Sing.	Plur.
N.	czerównjik	czerównjice
G.	czerównjika	czerovnjików
D.	czerovnjikowji	czerovnjikom
A.	czerównjika	czerovnjików
V.	czerównjiku!	czerównjice
L. (V)	czerovnjiku	czerovnjikach
I.	czerównikę	czerovnjikami

Przy jednozgłoskowych akcent nie może być wysunięty. Jak przy wszystkich innych spoczywa on na temacie. Przy dwuzgłoskowych, zwłaszcza na ó ma akcent na ostatniej. Na tej samej zgłosce, zatrzymuje go w wszystkich formach np. roló, rolé, roli, roló, rolé, rolą, plur. rolé, rolę, rolom, rolę, rolách, rolami. Wyjątek tworzą dwa wyra-

ez na ô, rzeczowniki volô i zorô (Welle, Morgenröte), które mają akcent na drugiej z końca.

Trzysyłabowe mają akcent na ostatniej (patrz wyżej pojęcie o akcencie
na trzeciej od końca przy wyrazach na
-ice, -idło, -edło, -ena, -izna, -eno, -ątko, -olka
-orka. Np. nogawica, klepsydra, motowidło, cedzidło, grochowizna, gadzena, drzewizna, golezna, ręcowizna, jagniątko, zawolka, zaworka.

na „ła" i „ła". Np. gąsłoba, gódoła.

Wyjątek stanowią „robota" i „njedzela", które mają akcent na przedostatniej, z wyjątkiem accusativ singularis „njédzelę" i nominat. accusativ plur: njédzele, njédzel. W innych formach akcent spoczywa na drugiej od końca. Np. njedzéla, njedzéle, njedzéli, njédzelę, njedzéli, njedzélą plur. njédzele, njédzel, njedzélom, njédzele, njédzele, njedzélami, njedzélami. Tak samo „robota".

Przyjaciel i nieprzyjaciel akcentują na I zgłosce w nominativus sing i równie akcentowane w formach.

Akcent na przedostatniej mają rzeczowniki utworzone od słów np. kozánje, hodénje, pletánje, robjénje, skakánje

„Konje" i gospodenje mają akcent na przedostatniej.

przy wyrazach złożonych jak przy-gova, zje-cnota, vi-ględe, akcent spoczywa na wyrazie od końca (na nje, vi, prze)

Przy odmianie wchodzi w grę prawo trzech zgłosek (jak wyżej).

Formy: jigmé, jigmín, kam, kamin, krev, krevi, rez

2(avjektiva) Pzymiotniki;

pzëmjotnjëkji:

N	dobri	dobrô	dobré
G	dobrigo - vo	dobré	dobrego - vo
D	dobrimu	dobri	dobrému
A	dobri, go	dobrą	dobré
V	dobri	dobrô	dobré
L	(v) dobrim	(v) dobri	dobrim
I	dobrim	dobrą	dobrim

N	dobri	dobré	dobré
G	dobrich	dobrech, éch	dobrich, éch
D	dobrim	dobrim	dobrim
A	dobri - ich	dobré	dobré
V	dobri	dobré	dobré
L	dobrich	dobrich éch	dobrich éch
I	dobrimi	dobrimi	dobrimi

vjelgji
sing.

N.	vjelgji	vjelgë	vjelgjé
G	vjelgjigo – vo	vjelgji, gjé	vjelgjigo
D	vjelgjimu	vjelgji	vjelgjimu
A	vjelgji	vjelgę	vjelgjé
V	vjelgji	vjelgô	vjelgjé
L	vjelgjim (vjeldjim)	vjelgji	vjelgjim
I	vjelgjim (vjelgjim)	vjelgę	vjelgjim

plur

N	vjelgji	vjelgjé	vjelgjé
G	vjelgjich	vjelgjich	vjelgjich
D	vjelgjim	vjelgjim	vjelgjim
A	vjelgji	vjelgjé	vjelgjé
V	vjelgji	vjeljé	vjelgjimi
L	vjelgjich	vjelgjimi	vjelgjich
I	vjelgjimi	vjelgjich	vjelgjé

tonji, ô, é.

N.	tonji	tonjô	tonjé
G	tonjigo (-évo)	tonjé	tonjégo – évo.
D	tonjému	tonji	tonjimu
A	tonji (-go)	tonją	tonjé
V	tonji	tonjô	tonjé
L	(v) tonjim	tonji	tonjim
I	tonjim	tonją	tonjim

Pluralis

N	tonji (tonjé)	tonjé	tonjé
G	tonjich	tonjich	tonjich
D	tonjim	tonjim	tonjim
A	tonji, (tich) tonjé	tonjé	tonjé
V	tonji (tonjé	tonjé	tonjé
L	tonjich	tonjich	tonjich
I	tonjimi	tonjimi	tonjimi

wojców.

Sing. N. wojcov	wojcova	wojcovo
Plur. N. wojcovi	wojcovë	wojcovë
Sing. matzin	matzena	matzeno
Plur. matzeni	matzenë	matzenë
Sing. sąsadov	sąsadova	sąsadovo
Plur. sąsadovi	sąsadovë	sąsadovë
Sing. krolevjin	krolevjina	krolevjino
Plur. krolevjinë	krolevjinë	krolevjinë

Akcent (przy adj. possessiva) spoczywa na zgłosce przed „ov" i „in", w dalszych odmianach z uwzględnieniem prawa trzech zgłosek.

Przymiotniki na i mają akcent na ostatniej. Na tej zgłosce trzymają go przez wszystkie odmiany. Wyjątek stanowią głupi, które akcentuje przedostatnią, cepti

Przym. na „ansi" i „ani" jak

20

ztomiàrni, głupąvi akcentują przedostatnią.

Stopniowanie przymiotników.

Stopniowanie odbywa się przez zamianę końcówki i ~~szy~~ na szi lub ejszi (v nowym). Np. młodi, młod-szi, lekki, lekszi, mocni, mocniejszi cepłi, ceplejszi. V superlativ. przez przestawienie zgłoski no.

Nieregularnie stopniują:

dobri, lepszi, nolepszi

złi, gorszi, nogorszi

vjelgi, vjększi (vjikszi) novjikszi, novjększi

małi, mnjejszi, nomniejszi

Jeżeli akcent, jak przy superlativach spoczywa na czwartej od końca, to zauważyć daje drugi lekki akcent na przedostatniej np. nómnjejszi.

Przysłówki. adverbia.

Przysłówki tworzą się od przymiotników przez zastąpienie końcówki i przez o lub e. końcówką o mają przysłówki od przymiotników na kj, dł, chi, ti, si, zi – Przy innych zachodzi o lub e. N. p.
blizkji – blisko, drogji – drogo, cwjardi – cwjerdo, prowdzewi – prowdzewje
Akcent przysłówki mają na pierwszej. Jeżeli przystąpi do przysłówka wyraz „za", to akcent spoczywa na nim.
Np. zá drogo, zá cepło.

Stopniowanie.

Komparatiw przysłówków ma akcent na ostatniej np lepji, bleri, superlatiwus – na no.

(zastopniki) Zaimki – pronomina

sing.

N.	jô	tĕ̈	von
G	mje	cebje	jego, njego, njevo, nje…
D	mje	tobje, cĕ̈	jemu, mu, njemu
A	mje, mę	cebje, cę, ce	jęgo, njego, njevo, njega
V	jô	tĕ̈	von
L	mje	cebje, tobje	= njim
I	mną	tobą	(z) njim

plur.

dualis

	vona	vono	ma	va
N	vona	vono	ma	va
G	je, nje	njego, jego, jevo	naju	vaju
D	jë, nje	jimu, mu, jemu	nama	vama
A	ję, nję	je, nje	naju	vaju
V	vona	vono	ma	va
L	v nji	njim	naja	vaja
I	nją, ją	njim	nama	vama

Plural.

N.	më	vë		
G	nas	vas		
D	nam	vam		
A	më	vë		
V	më	vë		
L	nas	vas		
I	nami	nami		

N.	vonji	voné	voné
G	jich, njich	jich, njich	jich, njich
D	jim (njim)	jim, njim	jim, njim
A	njich, jich	jè, nje	jè, nje
V	vonji	voné	voné
L	njich	njich	njich
I	njimi	njimi	njimi

formy: ně, ně i formy poczynające się na n: nje, njimž, njimi, njich zawsze tylko po przyimkach (praepositiones) jak na, z

Akcent spoczywa na przyimku (jednozgło-
skowym), ale może być i odwrotnie np. ze
mną, z Bogą

Pronomina reflexiva.

mōj, mojà, moje
twōj, twojà, twoje
swōj, swojà, swoje
nasz, nasza, nasze
Zamiast „nasz" używa się czasem „najì"
„ „ „waz" „ „ „ „wajì"
Deklinacja jak przymiotnik dobrì.
Akcent zawsze na pierwszej zgłosce

Pronomina demonstrativa.

				Plur.		
N.	ten	ta	to	ti	té	té
G.	tego	té	tego, tco	tich	téch	
D.	temu	ti	temu		tim	
A.	ten	tą	to	ti, tich	té	té
V.	ten	ta	to	ti	té	té
L.	tim	tą	tim	timi	témi	
I.	tim	tą	tim	tich	téch	

Jak „ten” odmienia „nen” i tamten, od-
mienia jak przymiotnik kji.

„Takji” ma akcent na ostatniej, t.j. na kji przez wszystkie odmiany, inne na pierwszej, jak tamten.

Pronomina interrogativa.

ktoren, chteren, ktora, chtera, ktoro, chterno.

chto, co?

czij, czija, czije?

jakji, jako, jakje?

Deklinacja jak u przymiotników np. dobri:

Akcent „jakji” akcentuje ostatnią zgłoskę, inne pierwszą.

chto – co?

N	chto?	co?
G	kogo, kovo, koho	czego, czevo
D	komu	czomu
A	kogo, kovo, koho	co
V	chto	co
L.	kjim	czim
I.	kjim	czim

Pronomina indefinita.

chto, njichto, chtole, jakjile, njejeden, nje jakji, njijakje, rowen, njicht, chtorenle, kozdi, jinszi, njekturen, belechturen, belejakji, wszelakji, wszelejakji:

a) Cardinalia.

Lizebnji(?) ...ki: Numeralia.

Jeden, dwa, dwje, trze, sztere, pjic, szesc, setmi, sedem, wosem, dzewjic, dzesc (dzesinc, dzesinc) jednosce, dwanosce, trzenosce, setmenosce, sedem nosce, wosme nosce, osem nosce, dzewjinenosce, dzewjetnosce, dwadzesce, trzedzesce, jeden dwadzesce, dwadzesce jeden, szterdzesce, jedna sztega, szterdzesce jeden, jeden szterdzesce, sztege i jeden (40). pjicdzesat, trze sztegie, store zesdzesat, kopa, sztore sztedze, wosmo dzesat, wosem dzesat, dzewicdzesat. Sto.

pjicnosce = mendel

trze = trze. do mendla liczą się po 3, np.

tŕe (3) nj̀edotŕe (6) vniz̀kutela (9) nje-
dotela (12) klupmandela (15)
Dva sta
trë sta
z̀terë sta
pięc set
sëdmë set
vosmé (vosem) set
tësąc
dva, trë, z̀terë tësąco, pięc tësącë
dvadziscetësącë
sto tësącë
pięc set tësącë
miljon
dva miljonë

dva Deklinacja

N	dva, dvaj	dvjè	dva, dvoje
G	~~dvaj~~ dvuch, dvajich x)	dvuch	dvuch, dvoj[illegible]
D	dvuma	dvjcuma	dvuma, dvaj[illegible]
A	dva, dvaj	dvjè	dva, dvoje
V	dva, dvaj	dvjè	dva, dvojè
L	dvuch	dvuch	dvuch, dvajg[illegible]
I	dvuma	dvjcuma	dvuma, dvaj- gę, dvojgima

x) Lorentz, Tiktoły pomorskie II str. 367.

trzy

N	trzy, trzej	trzy	trzy, troje
G	trzech	trzech	trzech
D	trzem, trzema	trzem, trzema	trzem, trzema
A	trzy	trzy	trzy, troje
V	trzy	trzy	trzy, troje
L	trzech	trzech	trzech
I	trzema	trzema	trzema.

cztery

N	cztery	cztery	cztery, czworo
G	czterech	czterech	czterech
D	czterem, czterema	czterem, czterema	czterem, czterema
A	cztery	cztery	cztery, czworo
V	czterech	cztery	cztery, czworo
L	czterech	czterech	czterech
I	czterema	czterema	czterema

Mówi się czasem i pisze: pesdziesce zam. zes-dziesąt, sietmëdziesce zam. ~~sie~~ siedemdziesąt.

Akcent. „Jeden" akcentuje zawsze pierwszą sylabę, tak samo „obaj", z uwzględnieniem prawa trzech sylab.

b. Ordinalia.

Pierszi, drugi, trzeci, czwarti; piąti, szósti; siódmi, vasmi, dziewiąti; dziesiąti, jedenasti; dwanasti, trzënasti, czternasti, dwadziesti dwadziesti pierszi, trzëdziesti, czterdziesti; pię-dziesiąti, sześdziesti, pesdziesti, sietmëdziesti, wosmëdziesti, dziewiędziesti, setni, dwusetni, trzësetni, tysęczni, dwutysęczni, stotysęczni, milionowi.

Zamiast drugi używa się też „wtóri". Akcent na trzeciej od końca.

c/ numeralia multiplicativa.

Odpowiadają na pytanie: kilkoraki:
dwojaki, dwojni, podwojni
trojaki, trojni, potrojni
czworaki, czworni, poczworni
pięcoraki, ~~cz~~ czworaki; czworni, poczworni
dziesęcoraki, tysęcoraki.

adverbia od pojedyńczych są:
dwojak, trojak, czworak, pięciorak, siedmiorak

Akcent: Adverbia na trzeciej od końca, prawo trzec. odjęcia na przedostatniej:

d.

N. distributiva.

po jednemu, pojedynczo po czterech po sto, po tysiącu.

Akcent na po.

e

Num. universalia

[illegible]; wszelaki, wszystek, wszystka, wszystko, [illegible], z wszystkiego, żoden, żodna, żodno. Idą jak przymiotniki.

f

Num. partitiva

$\frac{1}{4}$ = ćwierć, $\frac{1}{2}$ = pół, $1\frac{1}{2}$ półtora, $2\frac{1}{2}$ = półtrzecia.

Verbum. Słowo.

Słowa posiłkowe
być i mieć.

Kaszubski język rozróżnia trzy czasy (tempora: Praesens, praeteritum, futurum, czas teraźniejszy, przeszły i przyszły. Do tych mogą dodać jeszcze czas przeszły dokonany (perfectum) i czas zaprzeszły: plusquamperfectum.

